

Музей / 5.
Музей
Популярна виховна бібліотека „Рідної Школи“. Випуск ч. 5.

Др. П. БІЛАНЮК

ПРАЦЯ ЄДИНА З НЕДОЛІ НАС ВИРВЕ

Ціна 10 сот.

Л Ї В І В

1 9 3 6.

Накладом Повітового Союзу Кружків Р. Ш. у Львові.

06
10
Популярна виховна бібліотека „Рідної Школи“. Випуск ч. 5.

Др. П. БІЛАНЮК

Рег. 363-25/1452

ПРАЦЯ ЄДИНА

З НЕДОЛІ НАС ВИРВЕ

~~86210/5~~

Ціна 10 сот.

Л Ї В І В

1 9 3 6.

Накладом Повітового Союзу Кружків Р. Ш. у Львові.

4421.351

Передрук з журналу „Рідна Школа“.

ЦІЛЬ І ІДЕЯ ВИХОВАННЯ.

В попередній книжечці була мова про те, що характер є остаточною метою виховання. Ніхто не заперечить, що метою виховання є теж дати дітям науку, себто озброїти їх відомостями потрібними людям у важкій борні життєвій. Правда й те, що виховання повинно скріпити здоровя дітей. Дехто може ще додати, що виховання має приготувати дитину до якогось фаху або до посади. То правда, що всі ті вище згадані речі добрі і для людини пожиточні, але треба додати, що все те не є остаточною метою виховання. В книжечці „Дайте дітям характер“ було сказано, що остаточна мета виховання, це характер. Знана річ, що ані той, що добув багато знання, ані той, що має кріпке здоровя, ані той, що добув посаду, ще не мусить мати сильний характер. В життю нераз зустрічаємо людей, що своє здоровя та свою науку і своє становище та своє майно використовують виключно для особистих користей. Нераз можна почути такі нарікання: що з того, що він учений, коли не можна на нього числити, коли не вміє додержати приречення,

коли від нього правди дізнатись не можна, ... коли він лихий, серця не має і т. д.

Характер це ніщо інше, як тільки здоров'я душі. Здоров'я душі добуваємо подібним способом, як здобуваємо здоров'я тіла. Коли хочемо, щоб наше тіло як найкраще справувалось, то наражуємо його на зимно, на невигоди, скріплюємо відпорність на хвороби різними встрикуваннями, — словом, гартуємо тіло й робимо його відпорним. Тіло привчене видержувати невеликі небезпеки, може успішніше встоятись і перед великим захворінням, ніж таке тіло, що ніколи не зазнавало гарту.

І як існує гігієна тіла, себто наука про те, як плекати здоров'я тіла, так теж існує гігієна душі, яка вчить нас якими засобами піддержувати здоров'я душі.

Одним із найкращих засобів піддержувати здоров'я душі є праця. Пригляньмося, скільки нагоди дає нам скріплювати наші духові сили наша щоденна праця. Передусім щоденна праця, дає нам спромогу досконалити нашу витревалість. У солідній і витревалій праці виявляється то, що в нашій душі найкраще, божеське. Кожна, хочби найдрібніша, праця, виконана солідно і з посвятою, скріплює нашу вищу натуру, робить нас досконалішими. Всяка праця виконана на „біг пес через овес“ мститься на нас самих, ослабляє нас внутрішньо. Найбільше молодих злочинців рекрутується з таких сфер, де безділля є правилом щоденного життя. Ніщо більше не нищить і не деморалізує чоловіка, як безділля

або несовісна праця. Така праця вбиває в ньому людську гідність і кидає його на поталу сваволі його тваринної натури, з її часто суперечливими інстинктами, гонами та лихими нахилами.

Але й сама праця, хочби й як докладно виконана, ще не скріпить нашої волі, якщо вона виконана задля якоїсь матеріальної користі, або з примусу. Лиш така праця приносить людині моральну користь, що є засобом приборкування нашої сваволі, що загнуждує нашу розпещенність, милосердя супроти себе самого. Ніщо так не сцілює людину в її нутрі, ніщо так не організує її внутрішніх сил і ніщо краще не впроваджує ладу і порядку в її поступовання, як праця. Праця не тільки приборкує темні сили, що лежать у нашій натурі, але є одинокою силою, яка вивольє нас із ярма тих темних сил. Якщо удасться нам в'яснити нашій молоді глибокий зміст слів Бориса Грінченка „Праця єдина з недолі нас вирве“, то ми оцим самим осягнемо найкращий успіх у навчанні.

Правда, що солідна праця розвиває в нас сильну волю, але і правда те, що сама сильна воля ще не є ознакою властивої сили духа. Є люди, що вправою доробилися такої сильної волі, що можуть не їсти много-много днів, що можуть не відчувати болів, ран, словом, є люди, що виробляють різні штуки зо своєї сильної волі, виставляють свою силу на прилюдне видовище, та збирають гроші за показ. Ці люди зуміли довгою і витревалою

працею скріпити свої нерви й піддати їх під диктат мозку: роблять вистави, що так скажу, з акробатичних виявів своєї волі, а позатим є слабими людьми як і другі. Така воля безвартісна, може легко піти на услуги егоїстичних забаганок і примх, що вироджуються в той спосіб в упертість.

А звісно, впертість і сильна воля мають те спільне, що визначаються великою силою, тільки що сила волі служить високим ідеалам, а впертість служить егоїзмові, чи пак фальшивій амбіції. Тому коли забираємось до якоїнебудь щоденної праці, мусимо все мати на оці, що не виконуємо своєї волі, але волю вищої нашої натури або інакше волю божу. Дітей треба завжди поучувати, що значать слова в молитві „Нехай буде воля Твоя“. Треба їх поучувати, що щонебудь робимо, мусимо робити так, аби то було висловом того, всього, що є в нас божого, а не висловом нашої сваволі. Педагоги називають таку працю дійсною молитвою, молитвою-ділом, або ще інакше службою Богові. Коли якусь працю виконуємо лише тому, що того захотіло наше око, або забажало наше серце, то таку працю можемо сміло назвати невільничим трудом, бо служимо в той спосіб нашій змисловій натурі, нашому тваринному „я“. Про характер людини рішають його діла. Кожна праця мусить починатися все якоюсь думкою або пляном. Праця виконувана без думки вироджується в працю механічну, яку може й виконувати й звичайна машина. Така праця

чоловіка не виховує, творить з нього невільника.

Але з другого боку думки наші і пляни, хочби були й не знати які гарні і не знати як глибоко продумані, мало причиняються до зросту наших духових сил, якщо ми їх не переводимо в діло. Думки наші не підтримані ділом, пропадають марно, так як пропадає марно сила бистрого потоку, що її не використано, прим., щоби пустити млин і т. п. В житті трапляються люди, що вчаться багацько і багацько знають, а коли прийдеться показати те, що знають чином, тоді показується, що в них немає сили перевести в діло знання. Скільки то є людей, що вміють гарно другим давати ради, а собі нічого порадити не вміють. Скільки то разів постановляють люде перевести в діло якусь добру думку, а то не вдається їм лиш тому, що нема в них витривалости і діло розпочнуть та не кінчать. Тому про характер людини не рішає те, скільки він уміє, але скільки він зробить.

ПОСТІЙНІСТЬ ПРАЦІ Є ОЗНАКОЮ ХАРАКТЕРУ.

Наші діла, які виконуємо однаково, постійно нині, завтра й позавтра і не перестаємо їх виконувати однаково постійно цілі тижні, місяці і роки, вписуються в нашу душу так сильно, що їх ми вкінці мусимо виконувати, хочби ми собі й цього не бажали. Через повторювання простих діл, родиться зчасом звич-

ка до діла. Так як у піяка через постійне пиття алкоголю, народжується п'яцький наліг, так і в кожного чоловіка народжується звичка постійно працювати, якщо він у тім напрямі довший час вправлявся. Так як тіло дитини росте тільки тому, що приймає постійно корм, так як мале насіннячко розвивається повільним ростом у великанське не раз дерево, так теж ростуть наші духові сили, тільки завдяки постійній праці. Народня пословиця каже: „Йди поволи, а далше зайдеш“. В одній з народніх байок оповідається, що черепаха скорше дійшла до ціли своїм повільним ходом, як бистроногий заяць.

Хто забирається до роботи нагально, в спосіб вибуховий, у такої людини наступає, так як у бистроногого заяця, доба ослаблення й лінивства. Не той є великим чоловіком, що багато нараз зробить, але той, що працює постійно, безупину. Так як поважна музика у спокоючо впливає на наші нерви, так як ритмічна руханка причиняється до здоров'я нашої душі і тіла, так теж постійна праця увійшла в нашу кість і кров та заводить лад і порядок у нашому духовому житті, сцілює нас і організує внутрішньо.

КОНЕЦЬ ДІЛО ХВАЛИТЬ.

В багатьох наших народніх казках ставляється головній особі казки вимогу, що передумовою осягнення щіли є пряма дорога. Хто цеї передумови не сповнить і йдучи огля-

неться, попадає в руки темних духів. Так і ми і наші діти сходимо часто на манівці тільки тому, що не свідомлюємо собі ясно мети, до якої йдемо. Тому, коли щонебудь самі робимо, або коли щонебудь наші діти виконують, стараймося самі й порадьмо нашим дітям уявляти собі кінець зачатого діла, бо без того ніколи не дійдемо до кінця і завжди лишимо працю нескінченою. Як вже було вище сказано, кожне діло залишає слід у нашій душі; коли відкладаємо розпочате діло на завтра і коли те саме повториться завтра і позавтра і через довший час цілими роками, то вкінці показується, що не тільки діла наші осталися невикінчені, але що гірше, вся наша душа остається невикінченою. Кожне невикінчене діло лишає слід своєї невикінчености в нашій душі і мститься на нас так, як говорить в народніх казках: попадаємо під владу темних духів, остаємося й самі не знати якими, без опори, без характеру. Так як майно наростає нероз до великанських розмірів тільки завдяки дрібненьким заощадженням, тактеж і характер наш зростає в силу завдяки нашим щоденним дрібним ділам, але виконаним докладно. Один муринський педагог написав книжку про виховання, в якій між іншим сказав: — „Не кожний чоловік може зробити щось геніяльного, але кожний може виконати хочби найдрібнішу працю надзвичайно, тобто викінчити її так як ніхто інший“.

Наша народня пословиця каже: „який пан, такий крам“, що по педагогічному значить, які наші діла, така й наша душа. Тому ста-

раймося завжди, довести до кінця розпочате діло.

КОЖНА ПЕРЕШКОДА В ПРАЦІ Є НАГОДОЮ СКРІПИТИ ВОЛЮ.

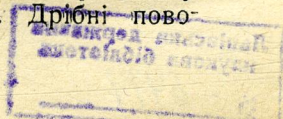
Найбільше значіння у виконуванні наших праць і щоденних занять має вміння побороти перешкоди. Давніше думали, що перешкоди, що з ними зустрічаємось, прямуючи до наших цілей, це наше прокляття, тимчасом нова педагогіка каже уважати кожную перешкоду як нагоду скріплювати волю.

Такі нагоди насуваються нам на кожному кроці. Коли йдуть наші діти до школи, або зі школи, привчаймо їх, щоби не далися звести з прямої дороги крамнич. виставами. Коли рано наші діти будяться, учім їх чимскорше покинути ліжко, а це буде найкращою нагодою поборювати лінивство. Навчаймо наші діти, що коли кличемо їх обідати, нехай негайно покидають забаву, а це буде доброю нагодою опановувати цей такий могутий у дітей інстинкт забави. Коли дитина скаржиться, що не може вчитися тому, що наголос вчаться її браття і сестри, шепнім їй на вухо, най спробує неслухати, що довкола неї діється, най спробує вглубитися в зміст своєї читанки, помимо всіх перешкод. Усякі хочби й найдрібніші вчинки виконувані гідно і з повагою, а не хаотично і прихалцем, вводять спокій в душу, бо примушують кожний орган нашого тіла, кожний м'яз підчинятися не тваринному (інстинктовому) праву життя, а праву божому. Як іде дитина по сходах, нехай бере лиш по

одному ступневи, а як входить до кляси, най не гримає дверми, тільки нехай їх спокійно запре. Або коли дитина їсть із апетитом обід, учім її їсти з тактом, без поспіху, без цямкання, навчім її не обідатися, бо тим опановуємо інстинкт їди, котрий завжди показується в своїй первісній дикій формі. Не біймося, що діти нас не послухають, вони нас напевно послухають, як будуть бачити, що ми послідовно робимо. Памятаймо, що невільно нам жадати, щоби діти поступали правильно, якщо ми тої штуки не втнемо.

„ДОБРИЙ ПОЧАТОК ПОЛОВИНА ПРАЦІ“.

Коли маємо перед собою якусь поважнішу працю, а нас збирає страх, чи дамо їй раду, пробуймо виконати хочби й найменшу частинку цієї праці, але докладно і з посвятою, тоді будьмо певні, що зродиться в нас охота виконати цілу працю. Ця дальша частинка праці вдасться нам краще і піде вже легше як перша, а остання частинка піде зовсім легко. Не даром кажеється в нашій пословиці: Добрий початок, половина праці. Трусами бувають люде, що не вірять у свої сили. Не вірять, що черепашиним але пляновим трудом можна скорше дійти до ціли, як поспішним трудом „біг пес через овес“. Не караймо ніколи дітей, як їм праця не вдалася, але будім у них відвагу розпочати ще раз ту саму працю. Добрий початок робить у нашій душі задоволення, що нам добре повелось. Кожне, хочби й не знати як мале поводження, а родить у нас охоту дальше працювати. Дрібні пово-

дження сумуються в відчуття приємності з праці. Лікарі вже давно дослідили, що коли через наше тіло переходить струя ритмічних рухів праці, то тіло починає нам бути підлегле і послухне; нерви, що зразу бунтувалися, успокоюються, — словом зачиняється пановання духа над тілом.

Все дотепер сказане переконує нас, що праця є великим чинником у вихованню. Без праці нема характерів, так як без світла нема життя. В праці виявляється назверх все те, що в нас є божого. Праця, яка сталася звичкою чоловіка, підносить його на вищий рівень культури, надає йому людської гідності і значіння. Хоч і звірята працюють, але не можуть досягнути людської гідності, бо працюють під примусом. Нарід, що його звичкою сталася праця, вибивається скоро на чоловіче місце поміж народами, що живуть ще життям тваринним, тобто по лінії найлекшого опору і поклоняються радше фізичній силі, як силі духа. Хоч наука виховання наказує дуже дбати про розвій сили тіла і скріпляти його всякими можливими способами, але рівночасно наказує не вважати здоровля остаточною ціллю виховання. Здорове тіло й його сильна будова є тільки знаряддям духа. Чоловік, що зневолив духа служити своїй тілесній натурі і їй догоджувати, живе без опори, без стриму йде по похилій площі життя, щораз то нижче і нижче. Це вже не правдивий чоловік, а візник, що йому вихопилися віжки з рук, і який уже не провадить коней, але коні його.

Львівська державна
наукова бібліотека

6474

Львів. Бібліотека
АН УРСР

10.784

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

0,36 (1987)

рл 6474

МІСЦЕВИЙ / 5.

Популярна виховна бібліотека „Рідної Школи“. Випуск ч. 5.

Популярна виховна бібліотека Р. Школи.

Досі вийшли:

1. Др. П. Біланюк: „Основні завдання виховання“. (Що повинно виховання дати дитині?).
2. Др. П. Біланюк: „Добрі й лихі діти“. (Про межі й можливості виховання).
3. Петро Парашин: „Дайте дітям характер“. (Що значить мати характер).
4. Ярослав Кузьмів: „Трохи серця — трохи неба“. (Про діточі садки на селі).

Чистий дохід на Рідну Школу.

Др. П. БІЛАНЮК

ПРАЦЯ ЄДИНА З НЕДОЛІ НАС ВИРВЕ

Ціна 10 сот.

Л Ї В І В

1 9 3 6.

Накладом Повітового Союзу Кружків Р. Ш. у Львові.